

N A D E R B E L I C H T

Obatala, een Yoruba-geest op Cuba

In het zuidoosten van Cuba, waar veel ex-slaven wonen, die indertijd vanuit Nigeria naar Cuba zijn verscheept, gingen we op zoek naar voorouderreligies uit Afrika. We vonden altaren bij mensen thuis en tot onze verrassing troffen we in een galerie het hierbij afgebeelde schilderij van Luis Eliades Rodrigues aan. Omdat de afbeelding ons erg aansprak, vooral toen we de titel *Obatala* hadden gelezen, kochten we het. De titel verwijst naar een orisha (geest) uit het pantheon van de Yoruba-religie in Nigeria.

Als gevolg van zijn geschiedenis bestaan er in Cuba verschillende religies naast elkaar. Zowel het katholicisme van de Spaanse heersers als de cultus van de Afrikaanse slaven hebben de tijd overleefd. Het wijdst verbreide geloof is Santeria. Om hun goden te kunnen aanbidden tegen de Spaanse onderdrukking in, lieten de Yoruba-slaven hun orisha's samenvallen met Maria en de katholieke heiligen. Door de jaren heen zijn de twee religies sterk verweven geraakt. Puur katholicisme komt niet voor op Cuba, Santeria speelt een zeer sterke rol en maakt een belangrijk deel uit van de nationale identiteit.

Rituelen worden bijna altijd in de huiselijke kring uitgevoerd (Santeria kent geen echte heiligdommen). De riten hebben sterke animistische trekken, hoewel ze ook elementen hebben die zijn ontleend aan of samenvallen met katholieke rituelen.

Wij zijn in het dorp Trinidad door een familie uitgenodigd om in huis hun altaar te bekijken. Toen we geld offerden, kreeg ik een rituele kwast en daarna ook nog een bel in mijn handen gedrukt en werd er verwacht dat ik enkele gebeden uitsprak (peentjes zweten!).

De belangrijkste Santeriageest is Olofi, ook wel Oludumare genoemd, de schepper vergelijkbaar met de god van de christenen, maar zonder contact met de aarde. De geesten die tussen hem en de gelovigen bemiddelen zijn de orisha's. Elke orisha heeft een eigen kleur, symbolen en een specifiek ritueel met eigen soort dans, muziek en kostumering. Obatala (koning van het witte kleed) is de vaderfiguur van de orisha's en de belangrijkste bemiddelaar tussen Olofi (de oppergod) en de mensen. Hij is de tweede zoon van Olofi en zijn representant op aarde. Obatala is de schepper van het menselijke lichaam, hij boetseerde ze uit klei en is de bezitter van alle hoofden. De gedachte hierbij is, dat de ziel zich in het hoofd bevindt. Hij is de enige orisha die zowel mannelijke als vrouwelijke kwaliteiten heeft. Daarom zijn er ook vrouwelijke afbeeldingen van Obatala, zoals op ons schilderij.

Het katholieke beeld van 'onze vrouw van genade' (Maria) is verbonden en geassocieerd met het vrouwelijke van de orisha Obatala.

In zijn jeugd was Obatala een vechtersbaas, hij zag veel ellende op het slagveld. Door die

ervaringen werd hij voorzichtiger en nu is hij een orisha die vrede wil, recht spreekt en heel wijs is. Hij is getrouwd met Yemaya, de godin van de oceaan en moederfiguur van de orisha's. Ze zijn al lang getrouwd en hebben veel kinderen. Toen Obatala mensen aan het maken was van klei, kreeg hij dorst en is palmwijn gaan drinken. Hij werd dronken en maakte daardoor misvormde mensen. Weer nuchter schrok hij wat hij had aangericht en besloot nooit meer alcohol te drinken en extra zorg te besteden aan mensen met een handicap.

Aan Obatala worden veel witte zaken geofferd vooral witte eieren, melk, kokosnoot, rijst, paddenstoelen en water. Er worden ook dieren geofferd, die moeten dan wel wit zijn bijv. de duif en de geit.

Op ons schilderij zijn diverse zaken te zien die direct verwijzen naar Obatala, zoals de witte jurk, de vliegenvanger als statussymbool, de kroon en de wandelstok. Ook dieren als slak, duif, geit en allerlei vruchten en stenen zijn weergegeven. De twee slangen duiden waarschijnlijk op voodoo. Op de achtergrond staan nog meer verwijzingen.

Hieruit blijkt dat religies niet zo maar verdwijnen, ook al verplaats je mensen van het ene naar het andere continent.

jhzwiers@planet.nl

Bron: *Yoruba Handboek der Afrikaanse Mystiek* - Baba Ifa Karade.